

57. GORANOVO PROLJEĆE

GORANOV VIJENAC – MIROSLAV MIĆANOVIĆ

Žiri u sastavu Branko Čegec, Tvrtko Vuković, Evelina Erudan, Andrea Zlatar Violačić i Marko Pogačar Goranov vijenac dodjeljuje Miroslavu Mićanoviću.

Obrazloženje nagrade Goranov vijenac Miroslavu Mićanoviću

Tvrtko Vuković

Paradoksalno može zvučati teza da se pjesništvo Miroslava Mićanovića ponajbolje da predočiti sintagmom *svijet kao tekst* kojom je još kao posve mlad autor krajem osamdesetih godina prošlog stoljeća nastojao zacrtati konture vlastita razumijevanja književnosti i njezina odnosa prema stvarnosti.¹ Paradoksalno utoliko što je kritičkim esejima objedinjenim tom krilaticom upozoravao na potrebu za odmicanjem od pjesničkog modela utemeljenog na radikalnom tekstualizmu koji se desetljeće prije u najvećoj mjeri iscrpljivao u dekomponiranju smisla književne komunikacije, tematizaciji jezičnog materijala i ironizaciji okoštalih pjesničkih postupaka. Pjesništvo iskustva jezika – kako ga je još 1971. definirao Zvonimir Mrkonjić, a nedugo potom Branko Maleš pokušao redefinirati i reafirmirati plasiranjem koncepta poetike semantičkog konkretizma – Mićanoviću te 1988. očito više nije moglo ponuditi zadovoljavajuće uvide u odnos književnosti, stvarnosti i jezika. Njegov je projekt, na samome početku dakle, obilježavala potreba da izgradi izraz koji neće biti obremenjen razgradnjom i odbacivanjem navodno dotrajalih poetičkih i uopće jezičnih konvencija. U tom smislu, sintagma *svijet kao tekst* upućuje na težnju da se, citiram ga, “negdje drugdje mora potražiti izlaz”.

Nije puka slučajnost što je mladi Mićanović izlaz tada probijao, između ostaloga, i uz pomoć Ludwiga Wittgensteina. U pojmu *jezične igre* on je pronašao onu vrstu veze svijeta i jezika koju, usudio bih se reći, nastoji uspostavljati od svoje prve do posljednje pjesničke knjige, priklanjajući se uvelike idejama takozvane filozofije običnog jezika. Posljedice su očevide u odustajanju od prenaplašavanja arbitrarnosti jezičnog znaka, materijalnosti praznog označitelja i najopćenitije kazano od stalnog uprizorenja jaza između jezika i stvarnosti, što je mahom bila preokupacija pjesnika jezičnog iskustva. Umjesto da je ustrajavao u ispisivanju katastrofe prikazivanja kako bi se po tko zna koji put pokazalo da je pristup istini, iskustvu i stvarnosti osuđen na propast, Mićanović je

¹ *Svijet kao tekst* naslov je kojim M. Mićanović okuplja nekolicinu svojih tekstova uvrštenih u knjigu kritičkih čitanja *Četiri dimenzije sumnje* (1988) u suautorstvu s J. Matanović, K. Bagićem i V. Bogišićem. Knjiga je nagrađena nagradom *7 sekretara SKOJ-a*.

svoj projekt započeo graditi tako što je jezik vratio njegovoj običnoj upotrebi. Drugim riječima, Mićanović je svoje pjevanje oblikovao tako da je, smanjivši interes za jezična značenja, točnije za njihovu problematičnost ili destrukciju, maksimalan napor uložio u korištenje jezika u razaberivim situacijama i kontekstima, poput prizora s ulice, prozaičnog razgovora ili poluzamračene sobe, ne bi li (vitgenštajnovski) pokazao da upotreba zapravo jest njegovo značenje. Odustajući dakle od isticanja sumnje u mogućnosti pjesničkog teksta da predstavi bilo što, Mićanović ga iznova stavlja u upotrebu i koristi ga kao jezični događaj u kojemu je od samoga značenja, poništavanja značenja ili značenjske razlike, važnije djelovanje, rad i namjena jezika pjesme. Nalog da se svijet razumijeva kao tekst, zapravo je potreba da se u tekstu pjesme dogodi nešto što je suštinski povezano sa svijetom, što djeluje na svijet, a nije tek njegov nužno neuspjeli fikcionalni prikaz.

Srećom po hrvatsko pjesništvo i kulturu Mićanović je ustrajao u tom pothvatu. U dosadašnjim pjesničkim knjigama – *Grad dobrih ljudi* (1984), *Zid i fotografije kraja*, (1989), *Job / Hiob* (1991), *More i prašina* (1991) *Zib* (1998), *Nitko ne govori hrvatski / Personne ne parle croate* (2002), *Dani* (2011), *Jedini posao* (2013), *Obrt za pranje perja* (2017) – on ne odustaje od toga da koristeći običan jezik, dakle onaj koji nije maglovito figurativan, ponesen patosom, zamračen nepovjerenjem ili naprosto vođen nekom snažnom idejom, u pjesmi oslobodi ono što možda nema ni postojanje, ni ime, ali djeluje. Rekao bih da je u tome najveća vrijednost Mićanovićeva pjesništva. Ako je u prvim dvjema zbirkama intenzivnije postavljao u fokus mehanizme koji neko pisanje čine pjesničkim stvaranjem, neku građansku osobu piscem te kulturne i znanstvene institucije koje o tome odlučuju (npr. *Osjećam kako poezija, Konteksti*), Mićanović je to činio upravo upotrebom jezika tih mehanizama ne bi li njihova namjena i načini korištenja bili posve vidljivi. Tu nije tek riječ o dobro uhodanoj postmodernističkoj skepsi pri čemu se pjesmama primjerice problematizira kako se značenja u kulturi formiraju postavljanjem granica koje su u osnovi proizvoljne te kako se na taj način uspostavljaju poreci čije se vrijednosti doživljavaju neupitnima. U pjesmama se sve to doslovno izvodi na hiperboličan način: snagom neposrednosti i jasnoće iskaza na vidjelo se iznose proturječja što bujaju u naturaliziranim oblicima društvenih praksi; potisnuta znanja, emocije i procesi identifikacije vraćaju kao neka iščašena otuđena prisnost.

Rekao bih da je Mićanovićevo pjesništvo zbog toga iznimno društveno i politično. Kada, kao što to čini u zbirci *Zib*, tematizira jezičnu konceptualizaciju stvarnosti, on zapravo u većoj mjeri nastoji pokazati ono što se tim konceptualizacijama opire. Na tim mjestima zastajkivanja jezika počinju svjetovi, rađa se čitanje, novo pisanje, pojavljuju se neovjereni oblici života. Iako je prostor – zavičaja, grada, krajolika, intime – jedan od glavnih toposa Mićanovićeva pjesništva, rekao bih da njega više zanima nekakav međuprostor koji se rastvara na granici prirode i kulture, subjekta i jezika, proživljenog i ispisanog iskustva, dakle svijeta i teksta. Sâm Mićanovićevo pjesništvo taj je prostor

transgresivnosti u kojemu nitko nije siguran i ništa nije osigurano. Zato to i jest prostor prepun (političkog i etičkog) potencijala; u njemu se mogu ostvariti neviđeni susreti s radikalnom drugošću, nezamislivi uvidi u nepronična znanja, nemogući događaji i nepredvidiva srastanja.

U kasnijim zbirkama – *Jedini posao* i *Obrt za pranje perja* – iz odnosa jezika i stvarnosti naglašeno se pojavljuje ono što je rizično, a s čim je potrebno stupiti u kontakt. To je ono *ludilo književnosti* koje, kako tvrdi Shoshana Felman, nema veze s književnošću u institucionalnom smislu. Mićanović i dalje ustrajno forsira procijep između materijalne stvarnosti i njezina jezičnog bilježenja (*Kosti, Pouzdano*), ali ovoga puta kako bi pjesme na taj način zapamtile ono što je u pravilu nepamtljivo. Kada se u pjesnički tekst upisuje nestajanje jednog vremena, prostora, ljudi, stvari, to upisivanje čuva ono što je nepovratno otišlo. Ali ne u znaku, riječi ili pojmu – Gunja, dom, Zagreb, Vis, brat, žena – nego baš u gesti ponavljanja upotrebe pjesme kao zabilješke, pisanja kao događaja koji čuva. Ustrajavati da se u pjesmi očuva ono što je zauvijek otišlo, oslobađa nepregledno polje značenja koja treba stalno iznova preosmišljavati i nadopisivati. Posljednje Mićanovićeve zbirke naprosto upozoravaju da ono što vrijedi i života i mišljenja jest ono što se ne može znati, ali se može upotrijebiti. Istina života, pisanja, ljubavi, dobrote nije u znanju, nego u upotrebi nepoznatog. *Jedini posao* jest osloboditi u pisanju upotrebu neznanja. Tek se iz radikalne nesigurnosti može roditi nešto novo, drukčije i možda bolje.

Pripadnik generacije koja je na književnu scenu stupila početkom osamdesetih godina prošlog stoljeća, Miroslav Mićanović više od tri desetljeća ispisuje jedan od najzanimljivijih i najzaokruženijih pjesničkih opusa u našoj suvremenoj kulturi. Njegov trajni interes za problem odnosa svijeta i jezika u različitim je fazama uključivao brojne tematske i motivske grozdove poput svakodnevice, prostora zavičaja, ljubavi, smrti, siromaštva, sjećanja, melankolije, nostalgije, intimnosti, gubitka, a uvijek s umnoženim referencijama na film, književnu tradiciju, medijsku stvarnost i popularnu kulturu. U formalnom i izvedbenom smislu Mićanovićevo pjesništvo vraća važnost tradicionalnim postupcima ponavljanja i refrena. Ti postupci, uz neke druge poput autocitatnosti, začudnih opkoračenja ili žanrovskih preoblika istog teksta, ukazuju na Mićanovićevu opsesivnu težnju da se uobičajeno shvaćanje književnoga roda lirike iznova osmisli te da se afirmira ideja pisanja oslobođena žanrovskih, poetičkih ili ideoloških okvira. Reciklirajući književnu i kulturnu baštinu, upijajući s blagošću tradicionalne, a nestale oblike života, kritički se osvrćući na banalnosti medijalizirane svakodnevice, evocirajući kolektivna iskustva u krajnje subjektivnom tonu, Mićanovićeva lirika otvara cijeli niz problemskih polja poput traume, obespravljenosti, manjinskih identiteta, hijerarhizacije moći, vrednovanja ili kanonizacije. Izvodeći svojim pjesništvom na vidjelo ono što se u magli okoštalih i zdravorazumskih spoznaja i vrijednosti posve gubi, Mićanović se svrstava u red onih pisaca koji daju snažan doprinos razumijevanju naše višestruko

složene suvremenosti. Iznimna poetička samosvijest, visoko jezično umijeće i brojni načini pokretanja originalnih uvida, Mićanovićevo pjesništvo čine jednom od onih pojava koje našu kulturu i ukupnu zajednicu čine boljim mjestom za život.

BIOGRAFIJA

Miroslav Mićanović rođen je 15. kolovoza 1960. godine u Brčkom. Živio u Gunji. Diplomirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Objavljuje pjesme, priče i eseje. Tekstovi su mu uvrštavani u različite antologije, izbore, preglede i objavljeni na slovenskom, makedonskom, slovačkom, ukrajinskom, litavskom, mađarskom, poljskom, španjolskom, francuskom, arapskom, njemačkom i engleskom jeziku. Njegova prevedena poezija dostupna je na različitim internetskim stranicama i portalima (Lirikline.org; Poetry International Web i dr.). Sudionik je hrvatskih i europskih festivala poezije i kratke priče.

Tekstom „Čovjek koji je obitelji nosio kruh“ sudionik je projekta Posao dvanaestorice : romani u nestajanju, *Quorum* (Zagreb, 1998). Sastavio je s H. Pejakovićem izbor iz suvremenoga hrvatskog pjesništva „Les jeunes Croates“, *Migrations* (Pariz, 1989); s B. Čegecom pregled hrvatskoga pjesništva osamdesetih i devedesetih „Strast razlike, tamni zvuk praznine“, *Quorum* (Zagreb, 1995); uredio s R. Simićem izbor „Mlada hrvatska poezija“, *Apokalipsa* (Ljubljana, 2000). Priredio tematski broja „Autopoetike: o fragmentu, o potpunosti i o bjelini“, *Quorum* (Zagreb, 2007). Priređivač izbora kratkih priča polaznika radionice Put u središte kratke priče Centra za kreativno pisanje *Krom i pakao* (Zagreb, 2012), izbora iz poezije Branka Čegeca *Unatrag, 2012–1980* (Zagreb, 2014) i Željka Ivankovića *Duga barbarska noć, 1978–2018* (Rijeka, 2018).

Autor antologije suvremenoga hrvatskog pjesništva *Utjeha kaosa* (Zagrebačka slavistička škola, Zagreb, 2006), elektroničko izdanje: www.hrvatskiplus.org, objavljene na engleskom (*The Consolation of Chaos*, poseban dvobroj časopisa *Relations*, Literary Magazine, HDP, Zagreb, 1–2/2007) i mađarskom jeziku (*A káosz vigasza. Kortárs horvát költők antológiája*, Jelenkor Kiadó, Pečuh, 2009).

Pisao u kulturnom prilogu *Jutarnjeg lista* kolumnu (Jednosmjerna ulica, 2001–2002) i kritike o suvremenoj hrvatskoj poeziji u *Vjesniku* (*Utjeha kaosa*, 2005–2006). Redovito objavljuje poeziju, prozu, kritike i eseje u časopisima, novinama i na Hrvatskom radiju (Kutija slova – *Glas i glas*, Poezija naglas, Riječi...).

Dobitnik je nagrade „7 sekretara SKOJ-a“ za knjigu kritičkih tekstova *Četiri dimenzije sumnje*, s J. Matanović, V. Bogišićem, K. Bagićem (1988), nagrada „Duhovno hrašće“ za knjige pjesama *Zib* (1998) i *Jedini posao* (2014), nagrade „Fran Galović“ za knjigu priča *Trajekt* (2004), nagrada *Večernjeg lista* na natječaju za kratku priču „Buka i bijes“ (2003) i „Vrt s 1001 žaruljom“ (2007), „Kvirinove nagrade“, za ukupan doprinos hrvatskom

pjesništvu (2017) i književno-kritičarske nagrade „Julije Benešić“ Đakovačkih susreta hrvatskih književnih kritičara (2017).

Autor i voditelj programa Pisci na mreži (s M. Barbaroša-Šikić), Poezija u dvorištu (s B. Čegecom), projekta Čitaj! (s M. Zrnčić). Voditelj radionica Put u središte kratke priče, Hodanje uz prugu (poezija) za različite institucije, centre i polaznike. Sudionik i voditelj manifestacija, smotri, programa poticanja čitanja i pisanja (LiDraNo, Škola stvaralaštva „Novigradsko proljeće“, Goranovo proljeće, Kijevski susreti, MareMare...), član žirija za dodjelu književnih nagrada (T-portala za najbolji roman, Goranovo proljeće, natječaj Slavko Kolar i drugih). Sudjelovao je kao član povjerenstva za izradu Nacionalne strategije poticanja čitanja (2017–2022). Dugogodišnji je urednik časopisa *Quorum* i biblioteka u izdavačkom poduzeću Naklada MD (1991–2005), urednik pojedinih izdanja u različitim izdavačkim kućama (MeandarMedia, CeKaPe...). Član DHK-a i PEN-a. Radi u Agenciji za odgoj i obrazovanje. Živi u Zagrebu.

Objavio: *Grad dobrih ljudi*, poezija, CDD, Zagreb, 1984. (d:p:k:m: elektroničko izdanje, 2005); J. Matanović, V. Bogišić, K. Bagić, M. Mićanović *Četiri dimenzije sumnje*, knjiga kritičkih tekstova, Zagreb, CDD, 1988; *Zid i fotografije kraja*, poezija, ICR, Rijeka, 1989. (d:p:k:m: elektroničko izdanje, 2008); *Job / Hiob*, zaseban grafički list, u prijevodu D. Karamana na njemački i s grafikom M. Vežovića, Zbirka Biškupić, Zagreb, 1991; *More i prašina*, grafičko-pjesnička mapa (s V. Zelenko), Zbirka Biškupić, Zagreb, 1991; *Zib*, poezija, Meandar, Zagreb, ¹1998; ²2001; B. Čegec, I. Prtenjača, M. Mićanović *Nitko ne govori hrvatski / Personne ne parle croate*, prevele na francuski V. Mikšić, B. Radić, izbor iz poezije, Meandar, Zagreb, ¹2002, ²2003; *Trajekt*, proza, Meandar, Zagreb, 2004; *Prom* (Trajekt), redaktor prijevoda na poljski jezik: L. Małczak, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice, 2011; B. Čegec, S. Karuza *Tri krokodila*, proza, Meandar, Zagreb, 2005; *Zapadni kolodvor*, proza, Meandar, Zagreb, 2006; *Jednosmjerna ulica*, proza, Meandar, Zagreb, 2010; *Tisoč majhnih sonc na razbitem steklu*, izbor iz poezije, preveo na slovenski: J. Hudolin, KUD Apokalipsa, Ljubljana, 2011; *Dani*, poetsko-prozni tekstovi, Edicija Meandar, Serija EX, MeandarMedia, Zagreb, 2011; *Divji pes*, izbor priča, preveo na slovenski: A. Jaklič, Študentska založba, Ljubljana, 2012; *Vrt s 1001 žaruljom*, proza, Meandar, Zagreb, 2012; *Jedini posao*, MeandarMedia, Zagreb, 2013; *Soba Jacka Nicholsona*, proza, MeandarMedia, Zagreb, 2016; *Virgule d'ete*, izbor iz knjige pjesama *Jedini posao*, prevele na francuski: V. Mikšić, B. Radić, L'Ollave, 2016; *Obrt za pranje perja*, poetsko-prozni tekstovi, MeandarMedia, Zagreb, 2017.

57. GORANOVO PROLJEĆE

GORAN ZA MLADE PJESNIKE – TOMISLAV AUGUSTINČIĆ, RUKOPIS *IPAK ZORA*

Prosudbena komisija u sastavu: **Miroslav Kirin**, **Branislav Oblučar** i **Martina Vidaić** utvrdila je da je na ovogodišnji natječaj pristiglo **47 rukopisa** te donijela odluku da se nagrada Goran za mlade pjesnike dodijeli pjesniku Tomislavu Augustinčiću za rukopis *Ipak, zora*. Komisija je odlučila pohvaliti rukopise *Špekec Patrika Gregureca* i *Kraćenje razlomaka Marije Skočibušić*.

Obrazloženje nagrade Goran za mlade pjesnike Tomislavu Augustinčiću

Branislav Oblučar

„Ovdje neće biti čuda, samo pozoran rad“ – ponovivši u dvjema pjesmama ovu tvrdnju, Tomislav Augustinčić u svojem pobjedničkom rukopisu *Ipak, zora* kao da upućuje na proces koji je doveo do teksta koji čitamo. Doista, jedna od ključnih osobina ovoga rukopisa i jest metodičnost koja je evidentno rezultat promišljenog pjesničkog rada, ali i istančanog senzibiliteta. Vidljivo je to i na razini kompozicije knjige i na razini lirskoga stila odnosno teme. Augustinčić je rukopisu pristupio kao cjelini čiji je kontinuitet naglašen izostavljanjem naslova pojedinačnih pjesama koje se katkad izravno dovezuju jedne na druge, djelujući poput ulomaka i varijacija jednoga tematskoga polja. I ovaj pjesnik tako daje svoj prilog tendenciji koja je česta naročito u mlađoj poeziji: ustrojiti knjigu kao koncept, a ne kao zbirku manje-više autonomnih pjesama. Augustinčićev je koncept pritom i stilski i tematski intrigantan, pa i misaono ambiciozan – čita se gotovo kao daleki odjek ili suvremena transformacija danas nam dalekog „pojmovnog pjesništva“ 1960-ih, i to prije svega u smislu ozbiljnosti pristupa, zahtjeva za intelektualnom strogošću poezije te gradnjom elastičnih sprega između konkretnog motiva i apstraktnih refleksija.

Osnovno uporište pjesnikovog univerzuma vrlo je jasno i opipljivo – to je tijelo, a pjesme se mogu čitati i kao nizovi vježbi za izgovaranje, raspisivanje i oblikovanje tijela, isprobavanje i odvagivanje njegove tvarnosti i pokretljivosti, žudnje, ranjivosti i krhkosti. Kod Augustinčića tijelo je mnoštveno i komplicirano, u njemu protagonist ne traži savršenstvo: „moje tijelo čini mi se kao jedna dekorativna laž; / nimalo herojsko, pobjedničko niti revolucionarno (...) ono je prividno zapleteno rasulo, fokusirano / uznemirujuća površina mase riječi, / svedenih na shemu samog zadatka“. Ono je figura u procesu defiguracije i ponovne rekonstrukcije i češće nam se prikazuje u fragmentima nego cjelovito, svedeno je na pojedine pokrete, stavove i dijelove vlastite anatomije: ruke, dlanove, prste, vrat, prsa, ključnu kost, usne, nepce... Tijelo je prikazano i kao objekt i kao subjekt te se neprestano postavlja između tih zona: ujedno je promatrano i kontrolirano, prisutno kao nešto vanjsko, što se treba uvijek iznova prisvojiti, ali je i medij žudnje i nježnosti, jednoga od provodnih pojmova knjige. Drugi kojega se žudi pritom je prisutan ponajprije kao odraz u zrcalu, odjek u nutrini lirskoga subjekta: „tijelo voljenog divno je jer je odraz mojeg divljenja; / moje tijelo divno je jer je odraz divljenja

voljenog“. Iako se žudnja i nježnost uvijek iznova prizivaju, Augustinčićev je kazivač ponajprije usmjeren na njihovo izvorište, a to nije tek tijelo, nego i riječi koje ga iskazuju. Riječi pritom ne tvore priču, već su u funkciji lirske meditacije, koja pojedinim elementima fingira ton rasprave, a pjesnik se ne libi ni teorijskog vokabulara kojim zasijeca u lirsko tkivo. Augustinčić iz pjesničke slike voli skočiti u apstrakciju, a apstrakciju učiniti lirskom, stvarajući verbalni veo koji omekšava konture opjevanoga tijela – dokaz da težnja ovoga pjesništva nije stvoriti misaoni sustav, nego izgraditi osebniju atmosferu koja pokazuje da tijelo nije moguće dokraja opisati, promisliti ni izreći, pa čak ga ni učiniti potpuno svojim. *Ipak, zora* predstavlja lijep niz pokušaja da se označi točka s koje je o toj udaljenosti i/ili blizini moguće uvjerljivo lirski progovoriti.

BIOGRAFIJA

Tomislav Augustinčić rođen je 1992. godine u Karlovcu. Diplomirani je etnolog i kulturni antropolog te antropolog. Od završetka studija, diplomskim radom o društvenom sjećanju i mjestu u kontekstu pjesničkog festivala, živi u Karlovcu. Vodio je seriju tribinu Krnja književnost u sklopu programa Književni budoar u klubu Booksa u Zagrebu, te seriju književnih događanja u Karlovcu, poput karlovačkog izdanja međunarodnog no-budget festivala 50 poems for snow. Piše književnu kritiku za portal *Booksa.hr*, portal *PLAN.et magazin* te elektronički časopis *Enklava*. Poeziju je objavljivao na internetskim portalima i čitao u sklopu festivala i drugih festivalskih događanja.